

Het tinnegietersmerk Merghelynck te Ieper, 2e helft 17e eeuw

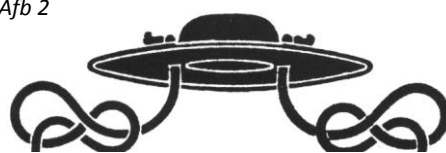
Pierre Wullus, Pieter Donche

Ons verhaal begint in juli 2007 toen in 'Tinnewerck' nr. 41 (juli 2007) een artikel verscheen over onderstaande Ieperse kardinaalschotel. [afb 1]¹
Een kardinaalschotel is een grote ronde schotel met een brede boord, wat hem doet lijken op een omgekeerde kardinaalshoed. Vandaar de naam. [afb 2]

Afb 1

Afb 2

Afb 3

De meeste kardinaalschotels zijn voorzien van een 'umbo'. Men spreekt van een umbo wanneer de bodem van de schotel bolvormig is uitgewerkt. Oorspronkelijk was een umbo een ronde, al dan niet versierde knop centraal op een schild, waarmee men een flinke stoot kon uitdelen.

Kardinaalschotels dienden vooral om vleesgerechten op te dienen. Door deze umbo kon het bereidingsvocht, de saus of jus, opgevangen worden in de sleuf tussen umbo en wand en zo met een ronde lepel, zoals die in de 17e eeuw courant gebruikt werden, gemakkelijk uitgeschept worden.

De merktekens verwijzen zonder de minste twijfel naar Ieper, maar de initialen van de tinnegieter zijn veel minder duidelijk. [afb 3]

Met de kennis die we toen hadden werden ze, zij het zonder al te veel enthousiasme, toegeschreven aan de Ieperse tinnegieter Joannes Baptiste Metersys. Hij was immers de

¹ Zie over deze en andere Ieperse kardinaalschotels ook de bijdragen in *Tinnewerck* nr. 37 (juli 2005): P. WULLUS & A. VAN HOVE, 'Een kardinaalschotel van een Ieperse tinnegieter' (daar werd de schotel nog toegeschreven aan Josephus Gilles de Witte); *Tinnewerck* nr. 41 (juli 2007): P. WULLUS & E. DE PLUS, 'Een kardinaalschotel van Ieper weer opgedoken' en in *Tinnewerck* nr. 46 (januari 2010): J. DEWULF, 'Enkele bedenkingen bij de Ieperse kardinaalschotel van "Metersys"'.

enige gekende leperse tinnegieter wiens familienaam begon met een **M**.

In 'Tinnewerck' nr. 46 (januari 2010) onderwierp Jozef Dewulf deze merken aan een nauwgezet kritisch onderzoek en kwam tot het besluit dat het hier bijna zeker moest gaan om merken van een nog onbekende leperse tinnegieter met de initialen **CM** of **GM**.

In juli 2005 was er al eens een kardinaalschotel uit leper beschreven, nl. in 'Tinnewerck' nr. 37. [afb 4] Deze droeg dezelfde merken, maar hier kon men toch iets duidelijker zien dat de initialen waarschijnlijk wel **GM** waren. [afb 5]

Afb 4

Afb 5

In 2007 hadden beide auteurs van onderhavig artikel, namelijk Pieter Donche en Pierre Wullus al eens samen gezocht naar de herkomst van het grote wapenschild dat voorkomt op de boord van deze kardinaalschotel. Dit leek enigszins op het wapenschild van de leperse bisschop Joannes de Visscher, maar heraldisch gezien bleek dit toch fundamenteel onmogelijk. [afb 6]

Maar daarmee wisten wij nog altijd niet wie de geheimzinnige tinnegieter met de initialen **GM** kon zijn.

De merken leverden het bewijs dat het een leperling moest zijn, maar daarmee was ook alles gezegd.

Afb 6

Het was al bekend dat sommige leden van de gekende leperse familie Merghelynck in vroegere eeuwen tinnegieters waren geweest en dus was het logisch ook eens in die richting te zoeken.

We begonnen met het standaardwerk opgemaakt door conservator en stadsarchivaris Octaaf Mus: "Het tingietersambacht te leper, 1300-1850: een onbekende grootheid". Maar hier hebben wij ons een beetje laten misleiden. Mus haalde immers de voornamen van alle tinnegieters uit deze familie aan in het Nederlands. Zo vond hij een Joris, een Jacob,

een Willem en een Jan Merghelynck, maar geen enkele van wie de voornaam begon met een **G**.

Wanneer we echter de originele werken raadpleegden, waaruit Mus zijn gegevens putte, zagen we dat ze in het Frans geschreven waren en vonden wij de Franse voornaam Guillaume (Willem) terug. Samen met Merghelynck dus **G M**.

Toen nam Pierre Wullus opnieuw contact op met Pieter Donche met de volgende vraag:

"Aangezien het herkomstmerk op deze kardinaalschotel met de initialen **G M** ontegensprekelijk uit Ieper komt is de meest logische oplossing dat dit de initialen zijn van Guillaume Merghelynck. Sommige leden van deze familie waren immers tinnegieters.

In het werk van MERGHELYNCK Arthur: *Souvenir du quatrième centenaire de l'acquisition du droit de cité à Ypres par la famille Merghelynck. Ieper, 1902 929.52/MERG/1902* en ook in de door u opgestelde *Kwartierstaat Merghelynck (512)* is de naam van deze Guillaume Merghelynck vergezeld van de aanduiding 'dit le Vieux', en potier d' étain.

De meeste tinkenners zijn het er mee eens dat deze kardinaalschotel niet dateert uit het einde van de 16e eeuw of het begin van de 17e eeuw, maar eerder uit de tweede helft van de 17e eeuw.

Ze baseren zich daarvoor op het feit dat de meeste merken op kardinaalschotels die we kennen uit deze periode, zowel qua vorm als qua plaatsing en vorm van de merken er mee overeenstemmen.

Guillaume MERGHELYNCK, dit le Vieux, potier d' étain, is overleden op 2 juli 1629 en komt dus niet meer in aanmerking.

Benevens zijn zoon Jean, potier d' étain, (°1584 en +1614) had hij nog een tweede zoon, namelijk Pieter MERGHELYNCK (°1597 en gehuwd met Cornelia DE JONGHE).

Deze Pieter had zelf ook een zoon, genaamd Guillaume MERGHELYNCK.

Deze was dus de kleinzoon van le Vieux. Hij werd gedoopt op 8 augustus 1628 te Ieper, huwde op 12 januari 1662 met Françoise Cornélie van der HAGHE en is begraven te Ieper op 10 november 1689.

In principe kan deze Guillaume MERGHELYNCK in aanmerking komen als eigenaar van de initialen **G M** op de kardinaalschotel.

Jammer genoeg vermeldt u in uw Kwartierstaat Merghelynck niet wat zijn beroep was. Moesten wij gegevens vinden dat deze man inderdaad het beroep van tinnegieter uitoefende, dan zou er geen twijfel meer mogelijk zijn. Zolang we zijn beroep echter niet kennen, kunnen we niet zeker zeggen dat **G M** staat voor Guillaume Merghelynck.

Mijn vraag is nu of u enige aanwijzingen hebt om te bewijzen dat deze Guillaume, kleinzoon van 'le Vieux', eveneens het beroep van tinnegieter zou hebben uitgeoefend."

Het antwoord van Pieter Donche leest u hieronder:

"In het werk van Arthur MERGHELYNCK (1853-1908), *Souvenir du quatrième centenaire de l'acquisition du droit de cité à Ypres par la famille Merghelynck, Ieper, 1902*² vinden we in de derde generatie een Guillaume Merghelynck 'dit le Vieux' met als beroep: *pôtier d'étain*.

² Een zeldzame uitgave want slechts gedrukt op 100 exemplaren.

Hij overleed te Ieper op 2 juli 1629. Nu zijn de meeste tinkenners het er over eens dat de betreffende kardinaalschotel niet dateert uit het einde van de 16e eeuw of het begin van de 17e eeuw, maar eerder uit de tweede helft van de 17e eeuw.³ Dit sluit bijgevolg deze Guillaume Merghelynck 'de Oude' uit, gezien hij al in 1629 overleed.

Er was nog een andere Guillaume Merghelynck uit de tweede helft van de 17e eeuw bekend,⁴ maar onbekend wat zijn beroep was. Was hij tinnegieter?

Pieter Donche op zoek naar een Guillaume Merghelynck

Het feit dat de Guillaume overleden in 1629 'de Oude' genoemd wordt leek er op te wijzen dat er in zijn tijd nog andere *Guillaume Merghelynck* waren. In het Ancien Régime komen immers vaak dezelfde voornamen terug binnen zelfde families en dus konden er naast die ene Guillaume best nog meerdere andere Guillaumes zijn en kandidaat-tinnegieter. Die moesten dus in in kaart gebracht worden.

Nu is het bovengenoemde werkje dat Arthur Merghelynck over zijn familie schreef slechts een *stamreeks*, d.w.z. het beperkt zich tot de voorvaders in de rechtstreekse mannelijke lijn (vader, grootvader, overgrootvader, enz...). Over andere broers en zusters, neven, nichten, achterneven, enz... van dezen wordt er dus niets gezegd. Men leest er wel in dat tinnegieter Guillaume Merghelynck 'de Oude' (generatie III), zoon was van Jacques *Merghelin*, tinnegieter te Ieper (+ 1575, St.-Maartensparochie) en zelf ook een zoon (IV) Jan, geboren in 1584, had die ook tinnegieter was. Maar deze overleed vrij jong, al in 1614 (nog voor zijn vader dus). In de volgende generatie (V) is ook een Jan (1612-1674) maar deze was brouwer in de herbergen *Sint-Arnold* en later de *Groene Hoed* te Ieper. In de volgende twee generaties vinden we (VI) Pieter (1654-1707), advocaat in het *Parlement de Flandre* te Doornik en (VII) Jacques-Dominique (1687-1722), eveneens een licentiaat in de rechten. In die stamreeks zijn dus na 1629 geen tinnegieters te bespeuren.⁵

Arthur Merghelynck heeft buiten dit ene werkje geen andere publicaties over zijn eigen familie gemaakt. We vonden nog wel een *genealogie* Merghelynck in de *Annuaire de la Noblesse de Belgique* van 1864, pp. 191-206.⁶ Deze genealogie behandelt wél alle vertakkingen, maar zoals bijna steeds in die *Annuaire*, -tenzij wanneer het geestelijken, licentiaten in de rechten of bekleders van een openbare functie zoals schatbewaarder, schepen, enz... betreft- worden bij de geciteerde personen nergens beroepen vermeld. Wel zien we dat er onder de verdere afstammelingen van tinnegieter Guillaume (+1629) meerdere waren die ook de voornaam Guillaume droegen.

Enkele jaren geleden gaven we het boekje P.A. DONCHE, *Kwartierstaat Arthur Merghelynck (1843-1908), 800 voorouders in 16 generaties en 31 portretten* (2008) uit, naar aanleiding van het 100-jarig overlijden van Arthur Merghelynck. Bij de opzoekingen daarvoor hadden we gemerkt dat Arthur Merghelynck toch heel veel gegevens verzameld had over zijn naamgenoten uit tal van archiefbronnen (waaronder ook archief van de familie Merghe-

³ Omdat de meeste merken op kardinaalschotels die men kent uit die periode, zowel qua vorm als qua plaatsing van de merken er mee overeenstemmen.

⁴ P.A. DONCHE, *Kwartierstaat Arthur Merghelynck (1853-1908), 800 voorouders in 16 generaties en 31 portretten*, 2008, p. 115.

⁵ In 1973 verscheen in de reeks *Tablettes des Flandres*, Tome 10 nog een heruitgave van deze tekst verzorgd door CH. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE, waarbij -- maar slechts vanaf generatie XI (de ouders van Arthur Merghelynck) -- bij elke generatie wel alle naamdragende afstammelingen werden vermeld.

⁶ Samensteller onbekend maar zeker niet Arthur Merghelynck gezien hij toen nog maar 11 jaar oud was.

lynck zelf) en dit tijdens de eerste jaren⁷ van zijn genealogische activiteiten. Deze documenten en nota's uit archieven zijn bewaard in de Koninklijke Bibliotheek Brussel, afdeling handschriften in het *Fonds Merghelynck* in de nrs. 80 (2 delen) en 81 (2 delen). Misschien waren daar wel beroepen te vinden...

Al snel vonden we in FM 80 een (ongedateerde) brief van Cte de Limburg Stirum⁸ aan Arthur Merghelynck waarin hij een genealogisch schema van afstammelingen over vier generaties van Guillaume Merghelynck 'de Oude' had gekopieerd uit de genealogische verzamelingen van *chanoine de Joigny*.⁹ Deze kanunnik van de Ieperse St.-Maartenskathedraal leefde in de tweede helft van de 17e eeuw en moet dus de familie Merghelynck gekend hebben. In het schema van de afstammelingen vinden we niet minder dan 7 Guillaumes. En hier staan er (meestal) wél beroepen bij vermeld: één is brouwer, een andere kanunnik en deken van de St.-Maartenskathedraal, twee andere (vader en zoon) zijn chirurgijn, van één is het beroep niet vermeld, een andere is allicht jong overleden (want 15 jaar vóór zijn vader) en voor precies één Guillaume, overleden in 1689, staat als beroep: tinnegieter (*potier [d'étain]*).

In dit schema zijn er, buiten de 7 *Guillaumes*, geen anderen waarvan de voornaam toevallig ook met de letter G begint. Een Ieperse tinnegieter met initialen G M en werkzaam in de tweede helft van de 17e eeuw past m.a.w. perfect op de Guillaume Merghelynck, tinnegieter, overleden op 16 september 1689. De genealogie vermeld dat hij gehuwd was met Cornélie Françoise van der Haghe (+ 1683). In totaal komen in het schema vier Merghelyncks voor vermeld als tinnegieter (uit de stamreeks kennen we er nog enkele meer).

In FM 80¹⁰ vonden we nog enkele andere sporen van deze tinnegieter Guillaume. In aantekeningen gemaakt door Arthur Merghelynck uit de rekeningen van de Ieperse St.-Niklaaskerk, uit het Ieperse stadsarchief, lezen we:

- *Betaelt aan Guillaume Merghelynck over de leverynghe van drie paer messecannekens ten behoeve van dese kercke boven d'oude ghegeven in betaelynghe par acquyt VJ Lb X esc. par.*
Cpte Egl. St. Nicolas Ypres, 1 8bre 1666-30 7bre 1673. Arch. Ypres loq(ue)t 4 n° 10

- *An Guillaumes Merghelynck betaelt over den coop ende leverynghe van 16 Lb ingels tin wesende den elft van 32 Lb (l'autre moitié à charge de l'abbé de St Jean) tot het vergieten van de clocken, 19 lb 4 esc. par.*
Ut supra

En in een origineel uittreksel uit een register rustend in de Vierschaar van Ieper, staat o.a.: (donderdag 28 januari 1683) *Guillaume Merghelynck, ver(weerder)je c(ontra) den portbailliu*

⁷ A. MERGHELYNCK, *Vade-mecum pratique et utile de connaissance historique...*, Doornik, 1896-97, p. 1 (voorwoord) ... *comme il est à penser, nos études initiales portèrent sur la généalogie de notre propre famille, à nous inconnue jusqu'alors.*

⁸ Dit betreft graaf Thiery de Limburg Stirum (Antwerpen, 1827 - Brussel, 1911), senator arr. Oostende-Veurne-Diksmuide, wonend te Gent (in de Hoogpoort in het huis 'de Grote Sikkel', maar in de zomer wonend op het kasteel van Rumbeke). Hij was o.a. bestuurslid (1870) en voorzitter (1891-1911) van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge.

⁹ Joannes Ludovicus de Joigny de Pamele (geb. ca 1655, + Ieper, 1697) was kanunnik van de Ieperse St.-Maartenskathedraal. Hij stelde een grote verzameling genealogiën samen (Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden, Frankrijk, Duitsland, Italië en Spanje), bewaard in 14 volumes in de bibliotheek van de familie de Limburg Stirum. In FM 81bis-82bis vinden we een nadere precisering in welke 'farde' er gegevens Merghelynck te vinden zijn, nl. *livre 3 f° 169v: famille Merghelynck.*

¹⁰ In deel II, stuk 23 en 24.

cau(sa)a officie, h(eesche)re 19 7bre 1682. Het betreft een uittreksel uit een proces van de poortbaljuw van leper tegen *Guill(aume)s Merghelynck ende Pieter Damast ver(weerde)rs, ghesien oock de keure vande nerynghe vande tinnepotgieters deser stede...*

Die miskannetjes (allicht in tin) en de 16 pond tin voor het hergieten van klokken die Guillaume leverde aan de St.-Niklaaskerk en zijn (bestuurs)lidmaatschap van de nering der leperse tingieters bevestigten ten volle zijn beroep van tinnegieter.

In de tweede helft van de 17e eeuw is er te leper dus duidelijk een tinnegieter Guillaume Merghelynck uit een familie van tinnegieters, actief geweest. Tenzij er alsnog in precies dezelfde periode een andere tinnegieter met exact dezelfde initialen actief zou geweest zijn (wat erg onwaarschijnlijk is), moeten we besluiten dat deze kardinaalschotel zijn werk is.

Nog enkele gegevens over tinnegieter Guillaume:

In een andere bundel, FM 81 steken afschriften van akten betreffende Merghelyncks uit de doop-, trouw- en begraafregisters van leperse kerken en uit de poortersregisters (de originelen hiervan zijn, zoals bekend verloren gegaan in W.O. I). Hier vinden we nog bijkomende gegevens over tinnegieter Guillaume Merghelynck:¹¹

Zijn vader was Pieter Merghelynck (zoon van Guillaume), poorter van leper, die, na op 18 september 1625 te Watou in de kerk gehuwd te zijn met Cornelia de Jonghe (dochter van Guillaume, geen poorteres van leper), verklaarde zijn poorterschap van de stad te willen behouden en zijn vrouw het poorterschap te doen aannemen (waartoe hij op 24 september een eed aflegde).

Drie jaar later, op 8 augustus 1628 werd van hen in de leperse St.-Maartenskathedraal een zoon gedoopt onder de naam Guillaume (de doopheffers waren Guillaume Merghelynck (mogelijk was dit Guillaume 'de Oude' of anders een broer van de vader) en Elizabeth de Jonghe).

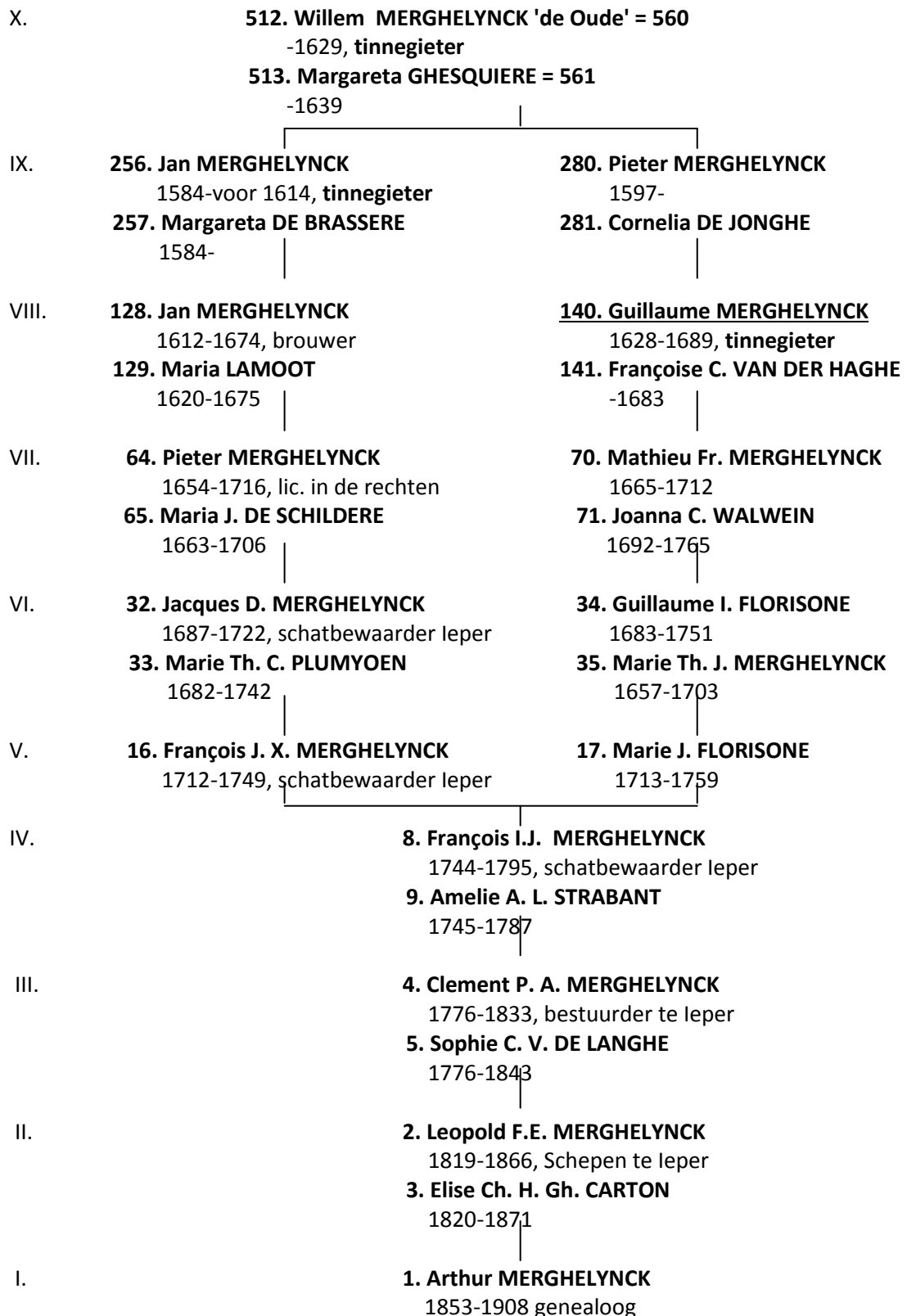
Guillaume werd tinnegieter (het beroep van zijn vader is niet gekend). Hij huwde zelf kerkelijk in de St.-Maartenskerk op 12 januari 1662 met Cornelia Francisca Van(der) Haghe (dochter van Cornelius) (getuigen: Jacobus Vermes en Matheis Lote). En twee weken later, op 25 januari verschenen zij ook voor de leperse poorterie om daar hun huwelijk te laten registeren (zij waren beiden reeds poorter/poorteres van de stad).

Hoger lazen we al dat Guillaume overleed op 16 september 1689 en zijn echtgenote in 1680.

Hoewel onze Guillaume geen voorvader in rechte mannelijke lijn van Arthur Merghelynck is, is hij tóch wel een voorouder van Arthur, zoals in het onderstaand schema te zien is:¹²

¹¹ FM 81 (dopen) blz. 4v: St Maarten, 8 augustus 1628: *Infans Petri Merghelynck ex ux. Cornelia, N. Guilelmus. Sus. Guil(aume)s Merghelynck et Elizabeth de Jonghe* (poorterie) blz. 1: *Oorconden over Pieter Merghelyn, fs Guillaume, poorter dat hij op den XVIIJ-en deser loopende maand meldt tot Watou in de kercke, Cornelia de Jonghe fa Guillaume, vrende, verclaerende den voornoemden Merghelyn met dese huwelicke te behouden de poorterie deser stede ende deselve zijn huusvrouw verclaerende de zelve poorterie te aanveerden doende den eedt der toestaende. Passé ut supra (24 9ber 1625).* (poorterie) blz 1v: Vol. 21 f° 11: *Oorconden over Guill(aume)s Merghelynck fs Pieter, poorter dat hij hedent omtrent veertigh [dit moet allicht veerthien zijn] daghen melde in de kercke van St Martinus Cornillie Françoise Van(der) Haghe, fa Cornelis, poortresse. Vercl(aert) beede met dese huwel(icke) te behouden de poorterie deser stede. Passe den XXVen Jan(uar)y 1662, p(rese)nt dheeren Wavrans ende Blicck, schepenen.* (kerkelijke huwelijken) Blad 1: St. Maarten 12 January an: 1662. *Ego infrascriptus iunxi matr(imoni)o Guilelmus Merghelinc et Corneliā Franciscam Van(der) Haeghe. Testes Jacobus Vermes et Matheis Lote.*

¹² Overgenomen uit: P.A. DONCHE, *Kwartierstaat Arthur Merghelynck...*, 2008, p. 115.

Arthur (en ook zijn vader, grootvader en overgrootvader) stamt op twee manieren af van Willem (Guillaume) Merghelynck 'de Oude' (+1629) en Margareta Ghesquiere (+ 1639), éénmaal via zijn rechtstreekse stamreeks Merghelynck en een tweede maal via twee leden van de familie Florisone en dan verder weer via andere leden van de eigen familie Merghelynck waaronder tinnegieter Guillaume Merghelynck (+ 1689)!

Een verzuchting van Arthur Merghelynck na 117 jaar ingelost

In 1897 maakte Arthur Merghelynck [afb 7] in zijn *Vade-mecum* volgende kanttekening en een (diepe?) verzuchting:¹³

Il faut bien convenir que tout le monde ne peut descendre des preux du moyen-âge. Pour notre part nous sommes fort satisfait de remonter à une série d'étainiers et loin de répudier nos ancêtres, nous en sommes fier, car nous considérons ce métier comme fort relevé et distingué, étant donné l'usage presque général de la vaisselle d'étain, alors employée (au XVe siècle) jusque sur les tables sinon des rois du moins des plus grands seigneurs.

Amateur d'art, nous sommes heureux de penser que parmi les belles pièces en étain anciennes, telles que hanaps, coupes, gobelets, etc., si recherchées de nos grands collectionneurs et comme il s'en est vendu, il y a quelques années, notamment dans la vente Minard van Hoorebeke à Gand, il s'en trouve peut-être, qui sont l'oeuvre de nos aïeux.

Nous n'avons qu'un regret, c'est de n'être jamais arrivé à trouver la marque avec laquelle les Merghelynck poinçonnaient les objets de leur fabrication.

117 jaar na deze woorden is er dus alsnog een merkteken van een tinnegieter Merghelynck gevonden! En bovendien van een tinnegieter waarvan Arthur zelf nog afstamt...

Jammer voor Arthur Merghelynck zelf dat hij dit niet meer heeft mogen meemaken... Hij zou een fortuin geboden hebben aan de bezitter van de schotel.

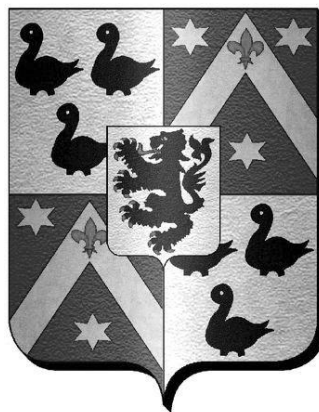
Afb 7 Jonkheer Arthur Merghelynck, (1853 - 1908).

¹³ A. MERGHELYNCK, *Vade-mecum* ..., pp. 9-10.

Het wapen van de opdrachtgever

Afb 8

Afb 9

Inmiddels is Pieter Donche er ook in geslaagd het wapen op deze Ieperse kardinaalschotel terug te vinden. Tot op heden was dit wapen nog niet geïdentificeerd. [afb 8]¹⁴

Het betreft het wapen van de familie **de Cousse maker** uit het Noord-Franse stadje Bailleul (Belle) gelegen op een 20-tal kilometer van Ieper [afb 9], zoals vermeld in de genealogie die een lid van de familie publiceerde in 1858.¹⁵

Voor de kenners: *Gevierendeeld: in 1 en 4: in zilver drie mereltjes van sabel; in 2 en 3 in lazuur een keper van goud beladen met een lelie van keel en vergezeld van drie sterren van goud; met over alles heen: in zilver een leeuw van keel, getongd en geklauwd van keel.* Dit stemt in alle details overeen met het familiewapen op de schotel, maar daar zijn kleuren uiteraard niet te zien. De herkomst van de verschillende delen in dit wapen, nl. de vierendeeling (vereniging van twee aparte wapens die gekruist herhaald worden) alsook het hart-schild (met de leeuw) worden overigens zeer duidelijk uitgelegd in de figuren in het boek C.E.H. de Cousse maker, *Généalogie de la famille de Cousse maker et de ses alliances*, 1858.

De familie (de) Cousse maker was oorspronkelijk afkomstig uit Nieperke (Nieppe, Nord, Fr). Vanaf de 17e eeuw bekleedden leden ook schepenfuncties in het stadje Belle (Bailleul, Nord, Fr) en later telde de familie ook raadsheren in het gerechtshof *Présidial de Flandre* te Belle (gecreëerd 1704). Een tak vestigde zich in Ieper in 1667. In Merghelyncks *Vademecum...*, leest men op p. 40 ook over deze familie " ... *une branche se fixa pour un moment à Ypres en 1667*", wat dus pal in de periode is dat tinnegieter Guillaume Merghelynck actief was. Er zijn nog altijd afstammelingen heden ten dage.

Nota

Pieter DONCHE is redacteur van het tijdschrift *Westhoek, tijdschrift voor geschiedenis en familiekunde in de Vlaamse en Franse Westhoek* en tevens lid van het *Heraldisch College van Familiekunde Vlaanderen*.

Pierre WULLUS is redacteur van het tijdschrift *Tinnerwerck, ledenblad van de Vlaamse Tinvereniging*.

Deze bijdrage zal in beide tijdschriften gepubliceerd worden. ■

¹⁴ Zie over dit wapen ook de vraagstelling en een toen nog negatief antwoord in het tijdschrift *Heraldicum Disputationes*, jrg. 2006, sectie 'Disputationes', Vraag 08/06 (p. xxx) en jrg. 2007, idem sectie, Antwoord 08/06 (p. v).

¹⁵ C.E.H. DE COUSSEMAKER, *Généalogie de la famille de Cousse maker et de ses alliances*, Lille, 1858.